

MURAT TOKLUCU
Nurcihan'ın Çamaşırları
ve
Diğer Meseleler
Zihinler Altında 20.000 Fersah

MURAT TOKLUCU 1973 doğumlu. Bursa Erkek Lisesi'ni ve Anadolu Üniversitesi İletişim Bilimleri Fakültesi Basın Yayın Bölümü'nü bitirdi. 1995 yılından itibaren çeşitli gazete, dergi ve televizyon kanallarında çalıştı. İletişim Yayınları'ndan çıkan *Taraftarın Senle* (2001) ve *Türk Erkeği ve Diğer mucizeler* (2014) adlı iki kitabı bulunuyor.

İletişim Yayınları 2234 • Bugünün Kitapları 191
ISBN-13: 978-975-05-1848-5
© 2015 İletişim Yayıncılık A. Ş.
1. BASKI 2015, İstanbul

EDİTÖR Tanıl Bora
KAPAK VE SAYFA TASARIMI Suat Aysu
DÜZELTİ Dilek Büyük
BASKI ve ÇILT Sena Ofset • SERTİFİKA NO. 12064
Litros Yolu 2. Matbaacılar Sitesi B Blok 6. Kat No. 4NB 7-9-11
Topkapı 34010 İstanbul Tel: 212.613 38 46

İletişim Yayınları • SERTİFİKA NO. 10721
Binbirdirek Meydanı Sokak, İletişim Han 3, Fatih 34122 İstanbul
Tel: 212.516 22 60-61-62 • Faks: 212.516 12 58
e-mail: iletisim@iletisim.com.tr • web: www.iletisim.com.tr

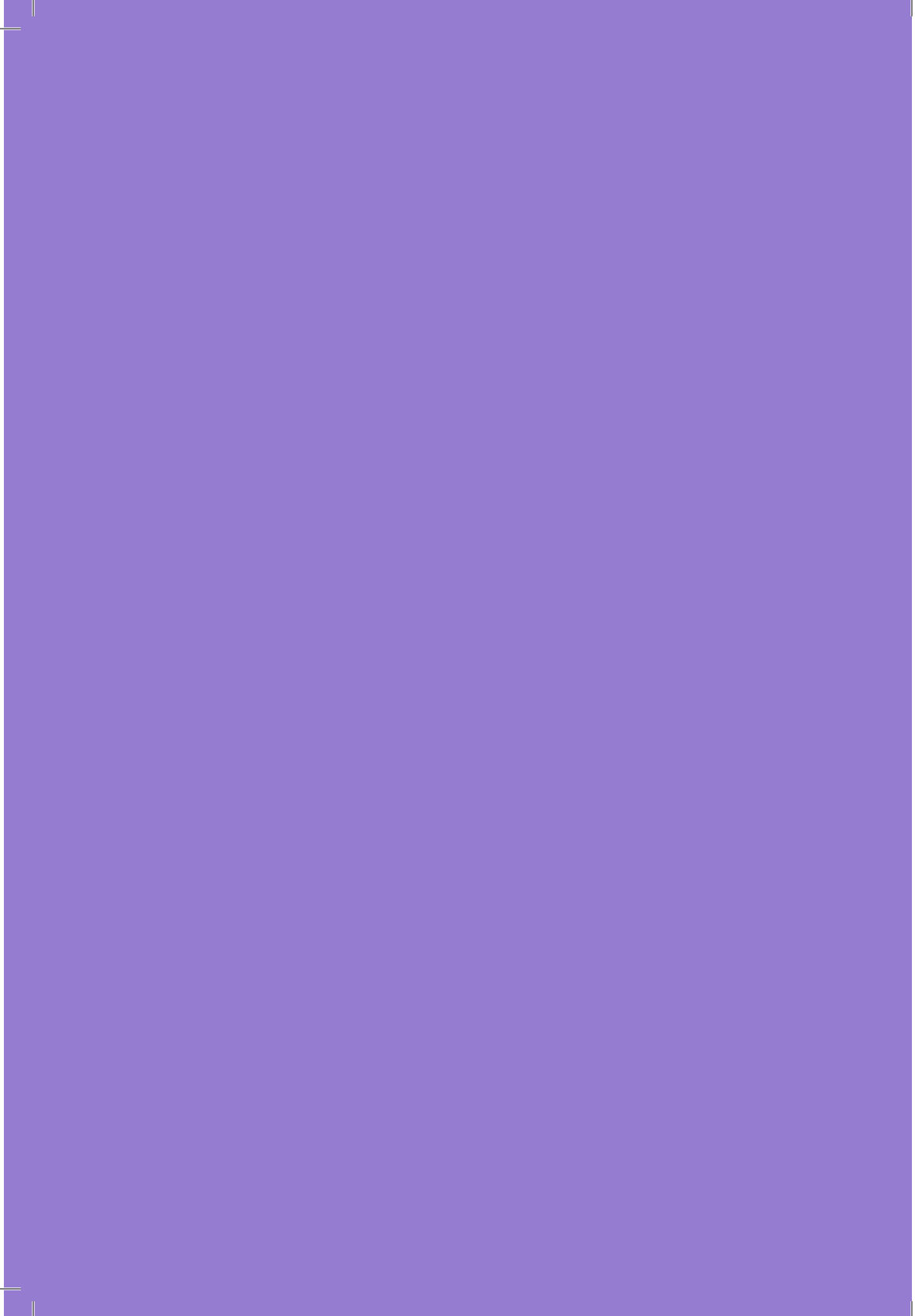
MURAT TOKLUCU

**Nurcihan'ın
Çamaşırı
ve
Diğer Meseleler**

*Zihinler Altında
20.000 Fersah*

iletişim

TEŐEKKÜR

Bu kitabın ortaya çıkmasında birçok arkadaşımın da yardımını oldu. Katkı ve destekleri için Koray Lker, zgür Zeren, Murat Kaspar, Burcu Dođan, Yekta Kopan, Müge Aydın, Levent Erden, Mirgn Cabas, Begüm Soydemir, Mehmet İren, Elif Kutlu, Serkan Seymen, Hande Köseođlu Birsay, Devrim Toklucu, UlaŐ GrŐat, Nilgün Kara, zkan Güven, Hakkı Kutlu, Sinan Yücel, Fulya İlkdğdu, Sezai Tikiz, Cengiz Kahraman, Anna Maria Aslanođlu, Hüseyin zkk, BađıŐ Erten, Hüseyin Bircan ve Yiđit Köseođlu'na teŐekkür borçluyum.

Murat Toklucu

İçindekiler

Önsöz	8
Haberî süslemek gazetecinin görevidir	13
Kıyamet koparan asparagas	27
Stalin'in bıyıklarıyla komünizm propagandası	40
Homongolos olayı ve Nurcihan'ın çamaşırları	50
Küçük komünist okula gidemeyecek	60
Dansçı aylara özgürlük	70
Bekârlık müessesesine vergi darbesi	89
İffetsiz gurur kaynağı: Çıplaklar kampı	100
Altı üstü turistin plaj giysisi	110
Derisine kurban!	125
Kamyon aslanı Şehabettin	138
Siyasi bünyesi "anormal" bir şehir	145
Muhالیf ilçenin başına gelenler	154

Lüks Nermin: Fuhuş sektörünün ünlü markası	161
“Sülün endamlı kız”ın Türkiye macerası	172
Berber Nuh’un dış temasları	181
TRT’nin sözcük yasakları	189
Kaynakça	202

Önsöz

5Harfliler'in yayına başladığı ilk zamanlarda yayımladığımız bir gazete haberi var. Ara ara gün yüzüne çıkarıyor, yeniden hatırlatıyoruz, çünkü bazı bakımlardan çok ilginç, akılda kalan bir haber bu. Olaylar 1940'ın Ağustos ayında geçiyor. Sultanahmet Adliyesi'nde bir duruşmada-yız. *Hakikat* gazetesinin adliye muhabiri elinde kağıt kalem hızla kaydediyor olanları. Haberi, 11 Ağustos'ta yayımlanacak.

Sabıkalı iyi giyinmiş, 30'lu yaşlarının ortasında bir kadın. Adı Bahtiyar. Birkaç suçtan daha evvel yargılandığı adliye binasına yine benzer bir suçla getirilmiş. Hüviyeti tespit edildikten sonra hakimle arasında şu konuşma geçiyor:

-Bahtiyar, ne işle meşgulsün?

-Seyyar günahkârım efendim!

-Seyyar günahkâr ne demek?

-İşte günahkârım efendim.

-Oturduğun yer yok mu?

-Bay hakim, bütün suallerinizin cevabını ilk cevabımla verdim: Seyyar günahkârım, yani...

-Yani şununla bununla geziyorsun öyle mi?

-Evet

-Sabıkan var mı?

-Evet, sarhoşluktan ve erkek dövmeekten on kadar mahkumiyetim var.

-Demek sen rakı içer ve erkeklere dayak atarsın öyle mi?

-...

-Bak dün gece de Beyazıdda bi meyhanede içmişsin, meyhanecisi de adamakıllı dövüştün, öyle iddia oluyor?

-Evet o meyhaneye gittim. Şarab içtim. Sonra rakı istedim. Meyhanecisi vermek istemedi. Ben de kendisine bir tokat vurdum. Ben kadını, içki kullanırım. Fakat itidalimi de muhafaza ederim. Dükkan sahibinin erkeklere istedikleri kadar içki verip de benim isteğimi reddetmesi kadınlık izzeti nefsimi rencide etti. Herkesin kalbinde aslan yatar. Kadınlık erkek müsavi haklara sahip değil mi? Davacı beni tahrik etti.

Sonra hakim zabıt varakasını okuyor. Bahtiyar zaten sabıkalı olduğundan ve ikametgâhı da bulunmadığından şahitlerin dinlenmesine karar verilerek davaya son veriliyor o gün. Jandarma Bahtiyar'ı tevkifhaneye götürüyor.

Bahtiyar ile ilgili başka da bir şey bilmiyoruz. Yine de haberin satır aralarını okuyarak hakkında bilgi sahibi olabilir miyiz? Bahtiyar'ın mağrur, vakur duruşu eşsiz mesela. Kendini, mesleğini tanıtmak için seçip, yan yana koyduğu o iki kelime ne kadar incelikli: seyyar günahkâr. Hakim bununla yetinmiyor ama, ayrıntılandırsın istiyor mesleğini. "Şununla bununla gezmek" diyor. Bahtiyar'ın bu ayrıntılı tarife vereceği, ayrıntılı bir cevabı yok. Günahkârlığı seyyar olarak yapma hali Bahtiyar için bir mahkeme ortamında kendisiyle ilgili hemen her şeyi açıklıyor. Bütün cevapları bu iki kelimedede gizli. Olay gecesini anlatır, kendisini savunurken de nasıl biri olduğuna dair ipuçları yakalıyoruz. Kadınlık izzeti nefsi diyor mesela; kadınlarla erkek-

ler eşit haklara sahip değil mi diye soruyor. Herkesin kalbinde bir aslan yatar diyor. Belli ki fiziksel olarak da kendine güvenen Bahtiyar'ın kalbindeki aslan öfkeli, sakınmasız ve gözü pek.

Günlük gazetelerin ömrü sadece bir gün. Günün telaşı içinde okuyoruz gazeteleri. Ertesi gün itibariyle gazete artık arşivlik bir malzeme. Geriye dönük haber okumaları hep biraz daha sakin sanki ve bu sebeple okuyucuya kazandırdığı farklı bir bakış açısı var. Olayların üzerindeki toz bulutu dağıldıktan sonra daha serinkanlı ve derinlikli bir okuma yapabilmek mümkün oluyor. Dikkatli bir okuma, Bahtiyar'ı gazete haberine konu eden davanın ötesinde onunla ilgili sorular üretiyor mesela. 1940'larda Bahtiyar gibi kadınlar hep var mıydı? Seyyar günahkârlık sokak kadınları için yaygınca kullanılan bir tabir miydi? İtidalini muhafaza ederek içen bir kadına içki vermeyen meyhanecinin sabrını taşıran neydi? İtidal kavramı bu haberin geçtiği zamanlarda ne anlamlara geliyordu? Hem sarhoşluk diye bir suç mu vardı 1940'larda?

Zihinler Altında 20.000 Fersah bu türden haberlerin derlendiği bir yayın için çok iyi düşünülmüş bir başlık. Gazete haberleri edindikleri konularla sınırlı değil asla. Her haberin ötesi, berisi, bunların yanında yaratmak istediği duygular ve tepkiler var. Geriye dönüp baktığımızda hakkımızda çok şey anlattıklarını, kaybolmuş olanları sakladıklarını görüyoruz. Günlük gazete okuyanın hayatını şekillendirecek siyasi kararları oluşturan ve mümkün kılan kültürel ortamın bir yansıması bu haberler.

Elinizdeki kitapta yer alan ve çoğumuzun şu ya da bu şekilde aşinalık kazandığı haberlerde; 1930'lardan itibaren tartışılan sokakta ayı oynatma, kurban bayramlarında toplanan derilerin kime gideceği, 60'larda hız alan çıplaklar kampı tartışmaları, hangi kadınların nasıl mayo giymesi gerektiği, bekârlık vergisi, 70'lerde okullarda komünizmin nasıl bir tehlike arz ettiği vb konular işleniyor. Özenle yapılmış bu arşiv çalışması, Türkiye tarihinin

farklı dönemlerinde ve politik ortamlarında kamusal alanın nasıl düzenlenmeye çalışıldığına dair önemli ipuçları barındırıyor.

Olmuş olayların ötesinde asparagas haberciliğin Türkiye’de nasıl başladığına ve yayıldığına, bu ‘süsleme’ler neticesinde ortaya çıkan hassasiyetlerin neler olduğuna dair fikirler de var kitapta. Asparagas “sakallı bebek” haberinde gerçeği sorgulamaktansa, gerçeği söyleyen doktora ‘bizim maneviyatımızla oynayamazsınız’ diye bağırın vatan daşı kandıran gazetecilerin, insanların hassasiyetlerini nasıl eğip büktüğünü görmek mümkün. Diğer yandan insanların bazı haberlere inanmaya nasıl da ihtiyacı var. Bu ihtiyacın nereden kaynaklandığına ve ne tür sonuçlar doğurduğuna dair uzun uzun düşünmek lazım.

Bu arşiv çalışması sadece yaşananlarla ilgili maddi bilgiler vermiyor bize; basit ve önemsiz gibi görünen, köşede beride kalmış haberlerden insanların maneviyatına, ruh dünyasına ve yaşam tahayyülüne dair benzersiz çıkarımlar yapmamıza da yardımcı oluyor. Bunların sonucu olarak da, toplumsal olayların bizzat aktörleri olan komşunun, bakkalın, mühendisin, doktorun, ev kadınının, terzi nin, evsizin, çiftçinin ülkenin tarihinde ne tür bir kolektif bilinç ve hafıza yarattığına dair enfes bir kaynak oluşturuyor.

5Harfliler / Kiraz Akın ve Mahmure Seker

Haberi süslemek gazetecinin görevidir

Asparagas, yalan/uydurma haber anlamında kullanılan ve Türkçe'ye özgü bir sözcüktür. Yakın tarihimizde, kişi veya kurumlara zarar vermeyi düşünerek yapılan ya da provokasyon yaratıp insanları birbirine kırdırmayı amaçlayan türden, sözgeli mi, Gezi direnişisi sırasındaki Kabataş'ta türbanlı kadına taciz haberi gibi rezil ve pespaye yalan haberlerin örneği çoktur. Bunların bazıları Kabataş yalanının aksine amacına ulaşmış, yüzlerce insanın canına mal olmuştur. Yalan haber ve pespayelik demişken, özellikle 1980'li yıllarda patlama yapan, merkezinde kadınların olduğu, erkek cinselliğini kışkırtan ve sonuçları tam olarak ölçülemez de cinsiyetçi bir zihniyetin oluşmasına, gelişmesine katkı yaptığı kesin olan yalan haber akımını da unutmamak gerekir. Ama bu yazının konusu olan asparagaslar, ağır sonuçları olabilecek bu iki türden haberler değil, asparagas tanımının çıkmasına yol açan ilk haber gibi "masum" yalan haberler.

Türkçe'ye "asparagas" sözcüğünün girmesine sebep olan ilk haber, 14 Haziran 1963 tarihli *Hürriyet*'in birinci sayfasında-

ki "Amerikalı kız Türk sevgilisiyle bir gecekonduya yaşıyor" başlıklı habere göre, ABD'de üniversite eğitimi alan 21 yaşındaki Yaşar Sönmez adlı Türk genç, ailesiyle tanıştırmak istediği Amerikalı sevgilisi ile birlikte İstanbul'a gelmiştir. Yaşar, Amerikalı bir sanayicinin kızı olan 19 yaşındaki Betty Asbade ile evlenmek istese de, ailesi yabancı bir kadınla evlenmesine karşıdır. Ama gençler karardır. Yaşar'ın İstanbul'un tanınmış işadamlarından biri olan, ama nedense ismi verilmeyen babası "Ya Betty ya biz" deyip evden gitmelerini isteyince kapıyı vurup çıkmışlar ve Bebek sırtlarında inşa ettikleri küçük, ahşap kulübede yaşamaya başlamışlardır. Haberde, "Amerika'nın gökdelenlerini terk edip aşkı uğruna bir gecekonduya gelen ve yaşadıkları küçük kulübe için 'dünyanın en güzel sarayı' diyen Amerikalı genç kız"

diye söz edilen Betty, yemek ve temizlik yapmakla uğraşmakta, Yaşar ise gitarını eline alıp sevgilisine "aşk şarkıları terennüm etmekte"dir.

Haberin fotoğraflarından birinde, kulübenin önündeki genç çifti görürüz. Erkek, başında kovboy şapkasıyla gitar çalarken, genç kız, piknik tüpünde yemek pişirmektedir. Gençler kendi elleriyle yaptıkları kulübenin adını "Azparagaz" koymuştur ve fotoğrafta kulübenin üzerinde büyük harflerle "AZPARAGAZ" yazdığı görülmektedir.

Amerikalı kız Türk sevgilisiyle bir gecekonduya yaşıyor

Yaşarın NewYork'tan getirdiği Betty'yi ailesi istemeyince onlar da Bebek sırtlarına yerleşti

Yürü dört katlı gökdelenlerin altında başlayan aşk, İstanbul'da tek odalı bir gecekonduya devam etmektedir. Bebek sırtlarında, Şişli'nin mavimsi sularına hakim olduğu bir yarımadada, genç sevgililerin birlikte yaptıkları...

AMERİKALILARIN ailehanelerini terk ederek geldiği İstanbul'da bir gecekonduya oturan Betty Asbade, İstanbul'da bir Türk gençle tanıştı ve onunla birlikte yaşamaya başladı. Yaşar Sönmez, üniversite öğrencisi Betty Asbade'ye yemek yaparken ona gitar çalmak öğrettiği söylenmektedir. (Foto: A. S.)

ları tahta gecekonduya, Türk gençinin Amerikalı sevgilisi, "Dünyanın en güzel sarayı" demekle ve evlenmekle, bu sarayı terk etmemeye ağızlı olduğunu söylensektedir.

New-York'ta başladı

Büyük şehirlerde yaşamaya alışkın olan Betty Asbade, New-York'ta geçen 21 yaşındaki Yaşar Sönmez ile tanıştı. Yaşar, Betty'yi ailesiyle tanıştırmak istediği için İstanbul'a geldi. Betty Asbade, New-York'ta geçen 19 yaşındaki Betty Asbade, bir sanatçıya...

NYE Yaşar Sönmez ile Amerikalı Betty'nin Bebek sırtlarında yaptıkları ve adını da Azparagaz koydukları gecekondu. Yaşar'ın ailesi, oğullarının Amerikalı kızla evlenmesini istemediği için bu genç bir gecekonduya, bambaşka aileleriyle ve meslek bir hayat yaşamaya başlamışlardır. (Foto: Haber Ajansı - Yurdasur Anar)

Okunması 1. 26. 1. 64